

Filips van gods genaden
 Eerthertoghe van Oestryckhertoge vā Soue
 gopngen van Bochy van Siabāt vā Dreye van
 Nierinten van Crain van Timboich van Turen
 boicheff van Ghelre. Graue van Habsburg vā
 Vlaenderen van Throl van Kroyen van Soue
 gopngen Daltgraue eff vā Henegouwe Bants
 graue van elsas. Margraue vā Brugow ende
 des heyligherijckes van Holland van Zeeland
 van Phier van Nijburg van Namene de van

[Antwerpen: Govaert Bac, tussen
 3 juli 1496 en 1499], in-quarto.
 Papier, 128 p., ca. 140 x 200 mm.
 Herkomst: J. van Vlies (fl. 1636);
 Jules Vandenpeereboom (1843-1917).

Brussel, KBR, Kostbare Werken, Inc. A 1426

Gehistorieerde initiaal 'P' ter illustratie
 van de buste van Filips de Schone.
 Brussel, KBR, Kostbare Werken, Inc. A 1426, f. 12r.

In augustus 1495 vaardigde Filips de Schone te Brussel een keur uit ten gunste van het graafschap Zeeland. Deze nieuwe wet, waarom de steden en de adel herhaaldelijk hadden gevraagd, kwam er na een reeks andere oorkonden die verschillende graven van Zeeland eerder al hadden verleend: Floris de Voogd omstreeks 1257, Floris V in 1290 en Willem III in 1328. Vervolgens werd de nieuwe keur op 24 of 25 april 1496 afgekondigd in Middelburg, op 28 april in Zierikzee en één dag later in Reimerswaal. De nieuwe wet bleef van kracht, weliswaar met enkele wijzigingen, tot de aanhechting van Zeeland door Frankrijk in de 18de eeuw.

Dit document werd helemaal op het einde van de 15de eeuw gedrukt door Govaert Bac, die tussen 1493 en 1511 in Antwerpen werkte. Men kan zich verbazen over het feit dat een drukker in Antwerpen besliste een voor Zeeland bestemd document te reproduceren. Vergeten we echter niet dat Govaert Bac het atelier van de eerste Antwerpse drukker, Matthias van der Goes, die net uit Zeeland afkomstig was, had overgenomen en ook met diens weduwe was getrouwd. Om zijn eigen publicaties te verspreiden zal Bac zeker gebruik hebben gemaakt van de commerciële netwerken die zijn voorganger had gecreëerd. Toch kunnen we ons afvragen of Govaert Bac werkelijk

alleen het initiatief heeft genomen om een dergelijke tekst te drukken. Gelet op zijn productie – beperkt tot kleine populaire werken, devotieboeken, diverse traktaten of ook ridderromans – is enige twijfel op zijn plaats. Van de vier overgeleverde exemplaren van de door Bac gedrukte *Keure van Zeeland* bezitten er drie nog de autografische handtekening van een van de commissarissen die deze wet hebben opgesteld. In het exemplaar van de Koninklijke Bibliotheek van België staat op het laatste f. het volgende opschrift: 'Gecolla[tio]neert tegens die originael brieuc[n] bij Capelle'. Deze Capelle is niemand anders dan de raadsheer en rekwestemeester Richard de la Chapelle, die in 1473 in dienst trad bij de Bourgondische hertogen en in 1511 overleed. De andere twee exemplaren bevatten dezelfde formule, maar zijn beide ondertekend door een secretaris van de grote raad van de aartshertog, Jan van Cauwenberghe. Het voorkomen van de naam van beide functionarissen heeft niet alleen tot doel het gezag van het document te versterken, maar ook en vooral om zijn echtheid aan te tonen. De formule 'gecollationeert tegens die originael brieuen' werd

door de kanselarij van de Bourgondische hertogen gebruikt om de afschriften van door dit orgaan uitgegeven akten voor echt te verklaren. Bijgevolg hebben we hier te maken met een authentiek afschrift. Bovendien gaat het om de eerste getuige van het gebruik van de drukkunst door de centrale overheid van de Nederlanden als middel om haar officiële akten te verspreiden. Dit werk valt ook op door de kwaliteit van het gegraveerde portret van de jonge Filips de Schone op f. 12r. In werkelijkheid gaat het om een reproductie van de miniatuur waarmee de door de aartshertog uitgevaardigde originele akte, die vandaag verloren is, was versierd. Het feit dat dit portret in het werk is opgenomen, is een duidelijk bewijs van de wens van de centrale instellingen om aan de inwoners van Zeeland niet alleen een exacte kopie te bezorgen van het document dat Filips de Schone had uitgereikt, maar ook om het gezag van de aartshertog te vestigen door zijn afbeelding te verspreiden.

Renaud Adam

BIBLIOGRAFIE

- P. COCKSHAW, *Le personnel de la chancellerie de Bourgogne-Flandre sous les ducs de Bourgogne de la Maison de Valois (1384-1477)*, Kortrijk-Heule, 1982 • G. COLIN & W. HELLINGA (eds.), *De vijfhonderdste verjaardag van de boekdrukkunst in de Nederlanden*, tent. cat., Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 11 september-27 oktober 1973, Brussel, 1973, p. 475-478, nr. 216 • R. FRUIN, *De Keuren van Zeeland*, Den Haag, 1920 • A.J.M. KERCKHOFFS-DE HEIJ, *De grote raad en zijn functionarissen*, dl. 2: *Biografieën van raadsheren*, Amsterdam, 1980, p. 45 • M.-L. POLAIN, *Catalogue des livres imprimés au quinzième siècle des bibliothèques de Belgique*, Brussel, 1932, dl. 2, p. 746, nr. 2413.